

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 69 (1984)
Heft: 22

Artikel: Inscunter cun simbols (III)
Autor: Camartin, Florentina
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881616>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 06.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Inscunter cun simbols (III)

da sora Florentina Camartin

Monograms

Avon onns cusevan las spusas cun gronda premura e carezia lur monogram els batlinis ed ellas tuaglias destinadas per lur dota da nozzas. Schebein quei daventa aunc ozildi sai jeu buca da dir. Perencunter vesan ins aunc stediamein monograms en anials. E sche nus fagein stem mond tras nos vitgs e nossas vischnauncas sche vesein nus era biaras casas ch'ei signadas sut il spitg ni sur igl esch casa cun monograms, seigi quei cun monograms dil possessur ni cun monograms da significaziun religiosa. Il monogram ei ina scursanida d'in num che cumpeglia duas ni treis letras da maniera ch'ellas ein *colligiadas en in sulet segn*. Il monogram ei pia ina scursanida unida. Damai ch'ei dat era scursanidas che consistan ord pliras letras che stattan denton ina *sper* l'autra numnan ins buca tut las scursanidas ni inizialas en medem temps era monograms. Ins tschontscha d'in monogram leu nua che las inizialas ein cumbinadas ed unidas ina en l'autra.

Dil temps dalla disciplina arcana ha ins entschiet a duvrar monograms pil num da Niessegner. Quella pratica ei daventada talmein usit che la scripziun digl entir num da nies Salvader era ina raritad. Il motiv principal per la scripziun scursanida da quei sogn num era la gronda reverenza ch'ins attribueva ad el. En profunda reverenza han ins envelau il sontgissim num da Niessegner ella fuorma da simbols. Ins ha dau a quels semeglionta muntada sco al segn dalla crusch ch'ins signava per seschurmegiar da nauschaspeirts e da lur influenza. El temps vegl veva il num gie dapli impurtonza che pli tard. Il num descriveva la muntada dalla persuna ed il pensum adossaus a quella. «Ti dueis numnar el Jesus», ha igl aungel giu detg a s. Giusep en siemi, «pertgei el vegn a spindrar siu pievel» (Mt 1, 21). Ella s. Scartira fagein nus persenn ch'il num da persunas impurtontas ei identics cun la funcziun e muntada ch'ellas han. Aschia plaida igl evangeli da «Jesus» leu nua che la veta e las ovras da Jesus vegnan raquintadas. Plaida igl evangeli denton da Cristus, sche savein nus far persenn che ei setracta lu adina u da sia natira divina, ni da sia missiun sco retg e sco sacerdot.

Il num da Jesus

Il num da Jesus ei vegnius scursanius sin dus bustabs gia entuorn igl onn 200. Ins scriveva ils dus bustabs *IH* in sper l'auter. Dapi il quart tschentaner ha ins cumpletau ils dus bustabs *IH* cun il *C* che significhescha il bustab grec numnaus «sigma». Cul temps, oravontut entras il lungatg latin, ha ins remplazzau ils bustabs *IHC* entras *IHS*, in monogram ch'ei d'anflar gia sin la muneida da Justinian II che ha regiu el 6avel tschentaner. Ins ha empruau da giustificiar quella scripziun cun la veglia moda e maniera da leger il num da Jesus, numnadamein «Ihesus». Pli tard ha ins interpretau fallidamein quellas letras cun veser en ellas l'inscripziun che Constantin duei ver giu viu en ina visiun dalla s. crusch: «In hoc signo» (cumpletescha: «vinces»), ni cun ils plaids «Jesus hominum Salvator». Dil temps ch'ins ha dau a quei monogram quella significaziun ha ins era aschuntau ad el ina crusch e treis guottas, che eran oriundamein bein tschentadas aschia ch'ellas savevan ver la significaziun dad in «v» per indicar il plaid «vinces».

Quella scripziun dil monogram da Jesus cattein nus perquei era aunc savens sin nossas casas pli veglias. Entras sogn Bernardin da Siena († 1444) ei la veneraziun dil sontgissim num da Jesus e la scripziun da siu monogram en tala fuorma vegnidas derasadas lunsch entuorn. Ils gesuits han elegiu quei monogram per lur segn special. Per els ha el la significaziun: «Jesu humilis societas».

Il num da Cristus

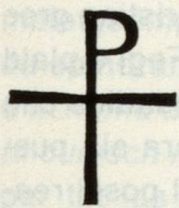

Nus enconuschein plirs simbols ni monograms per il num «Cristus». Il pli vegl monogram secumpona dils bustabs *I* ed *X*. El vegn magari era numnaus monogram da crusch. El datescha dil temps dallas catacumbas. Beinsavens eis el era vegnius interpretaus sco «steila dils sabis» ni sco la steila che Bileam, il profet pagaun, ha giu viu en ina visiun a sesalzond sur il pievel d'Israel lezza ga ch'el vess dui smaledir quei pievel. Fetg savens vegn quei monogram era tschentaus en in

tscherchel, da maniera ch'ins manegia ch'el significheschi ina roda ni ina rosetta. Quei ei denton buca sia vera significaziun.

«Christos» ei ina scursanida che vegneva duvrada gia dil temps antic per divers plaids grecs che entschavevan cun XP. Ils cristians han surpriu quella fuorma per significar il num da Cristus che vul dir «igl unschiu». Quei ei darentau enteifer l'emprema mesadad dil secund tschentaner. Avon il temps da Constantin ei quei simbol da Cristus fetg scarts. Mo entras la victoria da Constantin sur dils pagauns ha quei simbol survegniu dapli popularitad. Constantin ha ordinau che quei simbol, dotaus da prezios ornaments, vegni dacheudenvi purtaus sin in'asta sco ina standarta ordavon alla schuldada che marschava el cumbat. Da quei simbol spetgava igl imperatur schurmetg e success.

Quella crusch da monogram era oriundamein era ina scursanida e vegneva duvrada dils cristians sco crusch ed en medem temps era sco simbol da Cristus e quei enteifer la disciplina arcana (mo ils cristians enconuschevan la muntada ch'els vevan attribuiu a quella enzenna, ils pagauns duvravan quei segn per zatgei auter ni enconuschevan insumma buca el). La derasaziun pli vasta da quei simbol ha entschiet per viers la mesadad dil quart tschentaner. Enconuschents era el denton gia daditg. Quei attesta il fatg ch'ins ha anflau quei simbol vid il mir dad in baptisteri sper il Lateran che datescha dil temps avon Constantin. La crusch da monogram ei in simbol da Cristus. Ella secumpona dad in X viult entuorn al qual ins ha aschuntau in'onza. Cheutras seresulta ina cumposiziun da X e P. Il P veva ina muntada speciala pervia da sia relaziun cun las cefras. P muntava en general in'enzenna per cletg ni per ventira. Con fetg che ins era attaschus a quei attribut dil P san ins s'imaginar sch'ins endriescha che era ils cristians han surpriu quell'enzenna da cletg sco monogram da Cristus. Quei ei darentau principalmein el quart tschentaner. La significaziun ch'ils cristians dil quart tschentaner han dau a quei simbol ei: «Ella crusch schai il salit» e «la crusch ei nies agid».

Viers la fin dil quart tschentaner ha ins entschiet a completar quei monogram cun igl Alpha ed igl Omega. Entras variaziuns da tuttas sorts ei darentau ord in P tscheu e leu in R.

Dapi che quei simbol ei daventaus l'enzenna dil triumf da Cristus eis el vegnius derasaus rapidamein. Era ellas catacumbas ha el survegniu ina muntada da victoria. Leu han ins tschentau el mintgamai en in rudi e vu-liu exprimer cheutras ch'ins speri che era ils trapassai possien daventar participonts als merets da Cristus, il levau.

Aschibein egl art sco en semplas lavurs da mistregn veva quei simbol adina siu plaz e sia muntada. Era sur igl esch casa, en scartiras e documents astgava quell'enzenna buca muncar. Ins nudava ella era sin l'iseglia e sin ils utensils da casa. Schizun als animals barschavan ins magari en quei segn per enzenna da schurmetg. Dapertut deva quei simbol perdetga dalla cardientscha dils cristians e veva la funcziun d'ina sacramentalia che duei schurmegiar da nauschaspérts. Il num veva la funcziun da possibilitar la preschientscha reala dalla divinidad numnada e clamada. Ina fuorma d'exorzissem ch'ins duvrava fetg savens e ch'ins ha scret inaga sin in mir d'ina stizun dil temps da Pompeus secloma: «Il fegl dil Zeus, il victorius Heracles, avda cheu e nuot mal entri cheu!» Als pagauns daventai cristians er'ei secapescha buca lubiu da duvrar il num dil Heracles per seschurmegiar. Igl usit pagaun ei denton buca staus da raggischar ora. Ins ha semplamein cristianisau el. Aschia ha in cristian grec scret inaga sur siu esch-casa: «Niessegner Jesus Cristus, il Fegl e plaid da Diu avda cheu e nuot dil mal entri cheu!» Ins era perschuidius che quei clom ni l'inscripziun dil s. num da Cristus activeschi era sia pussonza enviers il nauschaspért e scatschi quel avon che quel possi realisar ses plans maligns. Beinsavens ha ins era cumbinau il simbol da Cristus cun auters simbols, p. ex. cun columbas e cun pivuns.

Litteratura: D. Forster, Die Welt der Symbole